

Sunday, July 01, 2012
12:18 PM

კონფლიქტებისა და ბიზნეს-ურთიერთობების პოლიტიკა და სამართალი

თავისთავად კონფლიქტისა და ბიზნესის მიმართება, ერთი შეხედვით, სავსებით შეუთავსებელ წყვილად ასოცირდება. მაგრამ, როგორც განვითარებული ქვეყნების ისტორია მოწმობს, მათ შორის, მართლაც არის ურთიერთგანმანათლებელი ლოგიკური კავშირი. დასავლეთ ევროპაში, ჯერ კიდევ XVII საუკუნიდან იკვლევდნენ ხალხთა ურთიერთობებში კომერციის პოზიტიურ ფუნქციას. «კომერციის ბუნება» და საქმიანი ვაჭრობის გონივრულობა მიიჩნეოდა ქვეყნებსა და ხალხთა შორის მშვიდობიანობის ფაქტორად. თვით საქონლის გაცვლის პრაქტიკა ხელს უწყობდა ცალკეული ინდივიდების, ერების, ქვეყნების დაახლოებასა და კონფლიქტების შემცირებას. ამ კონტექსტის გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ კომერცია არა მარტო მშვიდობიანობის, არამედ ცილივიზატორულ ფუნქციასაც ასრულებს¹. ჟან ბოდენი მიიჩნევდა, რომ გაცვლის თავისუფლება და ხალხთა მეგობრობა ურთიერთგანუყოფელი ფენომენია². და, მართლაც, თუ ერთ ხალხს სურს იყიდოს, ხოლო მეორე ხალხს სურს გაყიდოს, მაშინ კომერციის რეალური შედეგი ხალხთა მეგობრობა და მშვიდობა არის.

ამ თეორიული პასაჟის მიზანია მივუახლოვდეთ ჩვენ განვლილ ქმედებათა ზოგად ანალიზს. პირდაპირ შეიძლება ვთქვათ, რომ *გაყიწილი კონფლიქტების დროს ერგნეთის ბაზარი, გარკვეულწილად, წარმოადგენდა მშვიდობიანობის ანკლავს*. პრაგმატული, რეალ-პოლიტიკაც უთუოდ მოითხოვდა ამ ანკლავის გაფართოებისათვის ხელშეწყობას, ყოველ შემთხვევაში მისი თვითდინების შეუფერხებლობას. შესაძლოა გადაჭარბებაში ჩამეთვალოს, მაგრამ მგონია, რომ *ცხინვალსა და თბილისს შორის არსებული პრობლემის გადაჭრის სხვა მშვიდობიან საშუალებათაგან* «ერგნეთი» ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო, ისე, როგორც გალსა

და ზუგდიდს შორის შექმნილი კომერციული ურთიერთობა.

ამასთან პრობლემა მოითხოვდა პოლიტიკურ ანალიზთან ერთად სერიოზულ, კომპლექსურ, სამართლებრივ ანალიზს. მათ შორის, კრიმინოლოგიური თვალსაზრისითაც. სანამ ამ მეთოდით პრობლემის ანალიზს შევუდგებოდეთ, საინტერესო იქნება ე.წ. ერგნეთის ბაზრობის პრეისტორიასაც შევხებით.

2001 წლის სექტემბერში მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება ეროვნული უშიშროების საბჭოს სხდომაზე გვემსჯელა ერგნეთის ბაზრობის თაობაზე და მასთან პირდაპირ დაკავშირებულ სამრეწველო კონტრაბანდის (და არა მარტო სამრეწველო კონტრაბანდის) პრობლემებზე. კერძოდ: რა პოლიტიკურ, სამართლებრივ და ეკონომიკურ მოვლენასთან გვქონდა საქმე, შესაძლებელი იყო თუ არა გარკვეულ კონტროლს დაქვემდებარებოდა იქ განვითარებული, ერთი მხრივ, მეტად საშიში მოვლენები და, მეორე მხრივ, ქართველებისა და ოსების ერთობლივი, კონფლიქტის მოგვარებასთან დაკავშირებული კავშირების, სრულიად ახალი ფორმით წარმოჩენილი «ბიზნეს-ურთიერთობები».

თუ პრობლემის სისხლის სამართლებრივ მხარეს შევხებით, ერგნეთის ბაზრობაზე საქონლის ყიდვა-გაყიდვა არ შეიძლება ჩათვალიდეს კონტრაბანდად. ეს იმიტომ, რომ საქონლის ყიდვა-გაყიდვა საქართველოს ტერიტორიის შუაგულში ხდებოდა და რა ვითარებაში შემოვიდა საქართველოს ტერიტორიაზე, პრაქტიკულად, შეუძლებელი იყო დადგენა, კერძოდ: კანონიერად თუ უკანონოდ, როდის, ვის მიერ, რაც მთავარია გადახდილი იყო თუ არა საბაჟო გადასახადები და დაცული საბაჟო პროცედურები და ა.შ. ასეთ ვითარებაში როგორც სისხლის სამართლის დანაშაულის, ისე მისი ჩამდენი პირების დადგენის შესაძლებლობა არ არსებობდა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 214-ე მუხლის თანახმად, საბაჟო წესების დარღვევად (სისხლის სამართლის კოდექსის ძველი რედაქციით კონტრაბანდად) ითვლება საქართველოს საბაჟო საზღვარზე დიდი ოდენობით მოძრავი ნივთების გადატანა ან გადმოტანა, ჩადენილი საბაჟო კონტროლის გვერდის ავლით ან მისგან მალულად, დოკუმენტის ან საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალების გამოყენე-

¹ იხ. ჟან ბოდენი «პასუხი დე მალტრუას».

² ასეთი ტიპის კომერციული ურთიერთობები მხოლოდ საქონლის ყიდვა-გაყიდვით არ ამოიწურება. აღნიშნულ ურთიერთობათა პროცესი მოიცავს ფასეულობების, კულტურის, ყოფიითი ჩვევების და სხვა მსგავსი ცივილური კომპონენტების გაცვლასაც. გაიგო, ათთვისო და გაითავისო სხვა ერთა ხასიათი, მისწრაფებები თუ პრობლემები არის ურთიერთმშვიდობიანობის საწინდარი. ჯ.გ.

ბით, დეკლარაციაში ყალბი მონაცემების შეტანით. ნორმის დისპოზიციიდან გამომდინარე, თვალნათლივ ჩანს, რომ საქართველოს სსკ 214-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნების დადგენა ე.წ. ერგნეთის ბაზართან დაკავშირებით შექმნილი რეალური გარემოებების გათვალისწინებით შეუძლებელი იყო და აქედან გამომდინარე, აღძრულ სისხლის სამართლის საქმეებს არავითარი სასამართლო პერსპექტივა არ ექნებოდა. რაც შეეხება პრობლემის პოლიტიკურ მხარეს, მდგომარეობა ფაქტიურად სამართალდამცავი ორგანოებისაგან ვერ ან არ ექვემდებარებოდა კონტროლს და ამას როგორც ობიექტური, ისე სუბიექტური (ხშირ შემთხვევაში ანგარებითი) მიზეზები ახლდა. მოვლენას კრიმინოლოგიური კუთხით თუ გავანალიზებთ, აშკარად იყო საშიშროება ჩამოყალიბებულიყო მავიოზური კლანები და დაწყებულიყო სამოქალაქო ბრუნვიდან ამოღებული საქონლით ვაჭრობა (იარაღი, ნარკოტიკი) და ამის პირველი ნიშნები უკვე მაშინვე გამოჩნდა.

ერთი სიტყვით შექმნილი ვითარება აშკარად და პირდაპირ ემუქრებოდა საქართველოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებას, მით უმეტეს ქვეყანაში იმ დროს შექმნილი ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ ვგზოვრობდით სახელმწიფო ბიუჯეტის ქრონიკული დეფიციტის და საგადასახადო-საბაჟო პოლიტიკის «პარალიზის» პირობებში.

მაშინ ხელისუფლების მხრიდან გამოითქვა მოსაზრება, რომ იქნებ სჯობდეს ერგნეთის ბაზრობაზე დავაწესოთ მაქსიმალური კონტროლი, რათა იგი კრიმინალებს არ ჩაეგდოთ ხელში. თუ არადა, გარდა წმინდა ფინანსური მოგებისა, კრიმინალებს შესაძლებლობა მიეცემოდა პირადი ინტერესების მიხედვით ემართათ ქართველებისა და ოსების ურთიერთობები.

გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ერგნეთის ბაზრობა, მისი ნეგატიური მხარეების მიუხედავად, ქართველი და ოსი ხალხის ურთიერთობების დათბობის ბუნებრივ ზონადაც ჩამოყალიბდა. აშკარად შეიმჩნეოდა, რომ არაფორმალურ სავაჭრო-ეკონომიკურ ზონას სოციალურ-ეკონომიკურთან ერთად, პოლიტიკური ფუნქციის დატვირთვაც ჰქონდა. ჩვენი შეხედულებით, ერგნეთის ბაზრობაზე არსებული ქაოსი საქართველოს ხელისუფლების ინტერესებს დაქვემდებარებულ მართვად პროცესად უნდა გადაქცეულიყო. სამართლიანობა მოითხოვს და უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ყველაფერი, პრინციპში, ეწინააღმდეგებოდა ქვეყანაში მოქმედ კანონმდებლობას. უფრო სწორად სახეზე გვეჩვენა პოლიტიკისა და კანონის ურთიერთშეჯახება. დამდგარი შედეგის მიხედვით თუ

ვიმსჯელებთ, ხელისუფლებამ, მაშინ უპირატესობა მაინც მოქმედ კანონმდებლობას მიაჩნა.

იგივე არაფორმალური ურთიერთობები ყალიბდებოდა ზედა სახელისუფლებო ემელონებს შორისაც. 1998-2001 წლებში საქართველოს პრეზიდენტი, რამდენჯერმე შეხვდა სამხრეთ ოსეთის ე.წ. პრეზიდენტს ჩიბიროვს, მათ შორის ლიკანსა და ჯავაშიც. პარალელურად საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლები დაუბრკოლებლად ხვდებოდნენ ოსეთის ე.წ. მთავრობის წევრებს (ეს ხდებოდა ზოგჯერ ფარულად, ზოგჯერ ნახევრად ფარულად და ზოგჯერ ღიად მედიის თანდასწრებით). კარგად მუშაობდა წლების განმავლობაში ჩამოყალიბებული პირადი კონტაქტებიც. ასეთი კონტაქტები მქონდა ოსეთის მთავრობის თავმჯდომარესთან მ. ჩიგოვეთან, რომელიც კონფლიქტამდე მუშაობდა ოსეთის ა/რ მილიციის სამმართველოში საგამოძიებო სამსახურის უფროსად, მე კი ამ სამსახურის უფროსად საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროში და ამ სუბორდინაციით რამდენიმე წელიწადი მოგვიწია ერთად მუშაობა (ის მეტად ზრდილობიანი, ზომიერებით გამორჩეული კაცი იყო, შესანიშნავად ფლობდა ქართულ ენას, დედაც ქართველი ჰყავდა).

ამ ურთიერთობებმა ის შედეგი გამოიღო, რომ შესაძლებელი შეიქმნა ოსეთის დანარჩენ საქართველოსთან ინტეგრაციის რეალური გზების ძიება; განსაკუთრებით, ეკონომიკური ინტეგრაციის მიმართულებით. გადაწყდა შემუშავებულიყო ერთობლივი ეკონომიკური პროგრამები, რომელიც მოიცავდა, როგორც ქართულ, ისე ოსურ სოფლებს, ასევე შიდა ქართლის იმ ტერიტორიებს, რომელიც ადმინისტრაციულად ოსეთს ესაზღვრებოდა. საუბარი იყო წყალ-კანალიზაციის, სარწყავი და ენერგეტიკული სისტემის მოწესრიგების პრობლემაზე; საშიშ კრიმინალურ დაჯგუფებებთან ერთობლივი ბრძოლის ღონისძიებების შემუშავებაზე, საქმიანი ვიზიტების ინტენსივობის გაზრდაზე, განათლების სისტემისათვის ხელის შეწყობაზე, კულტურული კავშირების აღდგენასა და, რა თქმა უნდა, ლტოლვილების დაბრუნებაზე და ოსეთის სამომავლო სტატუსზე.¹⁸

თითქოს ყველა პირობა შეიქმნა ოსეთის კონფლიქტის თანდათანობით და ეტაპობრივად მოგვარებისათვის. არსებობდა საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკური ნებაც. რჩებოდა შთაბეჭ-

¹⁸ განდგომილი რეგიონის დედა სახელმწიფოში დაბრუნება იმდენად მნიშვნელოვანდ მიაჩნია ჩინეთის ყოფილ ლიდერს დენ-სიაოპინს, რომ იგი შესაძლებლად მიიჩნევდა ერთ სახელმწიფოში ორი სისტემის არსებობას. რა თქმა უნდა, ის ამაში გულისხმობდა ტაივანის ჩინეთის სახელმწიფოში დაბრუნებას. ჯ. გახოვიძე

დილება, რომ ასეთივე ნება ოსებსაც ჰქონდათ. საგულისხმოა, რომ არაფორმალურ და მჭიდრო ურთიერთობებს მიესალმებოდა საერთაშორისო ორგანიზაციებშიც. მართალია, კონფლიქტი ფორმალურად მაინც კონფლიქტად რჩებოდა, მაგრამ უკვე სახეშეცვლილი, არა აგრესიული.

ის, რომ ვერ მოხერხდა აღნიშნული ფაქტორის გამოყენებით სამხრეთ ოსეთის დანარჩენ საქართველოსთან ინტეგრირება, მრავალი საშინაო მიზეზით აიხსნება. მათ შორის ყველაზე მეტად ხელი შეგვიშალა კონტრაბანდამ, რომელმაც 1999-2001 წლებში წალეკა საქართველოს ეკონომიკა. კორუფცია, ბიუჯეტის დეფიციტი, ქვეყნის შიგნით პოლიტიკური დაძაბულობის ხარისხი სულ უფრო ზღუდავდა ჩვენს შესაძლებლობას. ერთობლივ ეკონომიკურ პროგრამებს კი მხოლოდ საერთაშორისო ორგანიზაციების ძალისხმევა არ ჰყოფნიდა. ჩვენმა ბიუჯეტმა ამის გადაწყვეტა ვერ შეძლო. თანდათან დაიკარგა პოლიტიკური ერთუზიანობა, სათანადოდ არ იაქტიურა საერთაშორისო თანამეგობრობამაც. პოლიტიკური შეხლა-შემოხლის მიზეზი ხდებოდა ოსეთის სტატუსის საკითხი და სხვა მსგავსი შიდა პრობლემები. თუმცა რეალ-პოლიტიკის თვალსაზრისით ოსეთის მოწყობის შესახებ სტატუსის წამოწევა შექმნილი სიტუაციის თვალსაზრისით მთლად გამართლებული არ იყო.

მაგრამ ძირითადი წინააღმდეგობა მაინც ჩრდილოეთიდან მოდიოდა. რუსეთის პრეზიდენტი ელცინი, პოლიტიკური ისტებლიშმენტის სხვა წარმომადგენლები სიტყვით მიესალმებოდნენ ამ დაახლოების პროცესს, მაგრამ საქმით ყველანაირად ეწინააღმდეგებოდნენ. ეს თვალნათლივ გამოჩნდა 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომის დროს. საქმე ის არის, რომ დაახლოებით 10 წელიწადია რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს გენერალური შტაბი და მთავარი სამხედრო დაზვერვის სამსახური უმტკიცებდა რუსეთის უმაღლეს პოლიტიკურ ხელისუფლებას, რომ სამხედრო სტრატეგიული დანიშნულების თვალსაზრისით, ოსეთი გაცილებით მნიშვნელოვანია, ვიდრე აფხაზეთი.

ხელისუფლებისათვის ამის დამტკიცება მათ შეძლეს კიდეც 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს. უმოკლეს დროში, უმოკლესი გზით გორის დაკავებამ. საქართველოს აღმოსავლეთი და დასავლეთი ნაწილის გახლეჩა, ყველა შემავრთველი არტერიის მწყობრიდან გამოყვანა გამოიწვია. ზუსტად და სკრუპულოზურად იყო გათვლილი ისიც, რომ გორიდან ერთი საათი იყო საჭირო თბილისამდის.

აფხაზეთიდან კი ასეთივე ოპერაციის განხორციელებას ართულებდა ის, რომ დიდი მოცუ-

ლობის სამხედრო ტექნიკის თბილისამდე გადაადგილებისათვის საჭირო დრო ჩაშლიდა ყველა მათ გეგმას (ამ შემთხვევაში ყველისხმოზ საქართველოს შეიარაღებულ ძალებთან შეტაკების გარდაუვალობას და საერთაშორისო თანამეგობრობის მხრიდან დროულ პოლიტიკურ რეაგირებას).

რა თქმა უნდა, ოსეთთან კონფლიქტის არარსებობის შემთხვევაში, ერგნეთის ბაზრობა დასახური და გასაუქმებელი იყო. იგი, მართლაც, კრიმინალურ ბურუსში იყო გახვეული და კორუფციის ბუდედ ყალიბდებოდა. ზემოთაც აღვნიშნე, რომ იქ არსებული ქაოსი ჩვენი მხრიდან მაქსიმალურად გამოსაყენებელი და მართვადი უნდა ყოფილიყო, წმინდა პროფესიული თვალსაზრისითაც. რა მაქვს მხედველობაში: ბაზრობაზე ყიდვა-გაყიდვის, სხვადასხვა გარიგების მონაწილეების ნაწილი ოსეთის კონფლიქტის უშუალო მონაწილეები იყვნენ ორივე მხრიდან. ვის არ ნახავდით იქ, ქართველს, ოსს, სომეხს, აზერბაიჯანელს, ჩეჩენს, ლეკს, ინგუშს, ქალაქელს, სოფელელს, კრიმინალს, ბიზნესმენს, წვრილმოვაჭრეს, პედაგოგს, ექიმს, მოხუცს, ახალგაზრდას, ბავშვებიც კი იყვნენ ამ საქმით დაკავებული. ეს ვითარება რომ არ ყოფილიყო, უნდა ენატრა ქართველ სპეცსამსახურებს და შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამის სტრუქტურებს. ასეთი ხელსაყრელი ბუნებრივი გარემოს შექმნას სპეცსამსახურები «მონაპოვარს» უწოდებენ.

გაჩნდა რეალური, ბუნებრივი საშუალება გვემუშავა ისეთ გავლენიან ადამიანებთან (კარგი გაგებით), რომლებიც, თავის მხრივ, ოს ხალხს და არა მარტო მათ, დაანახებდა ქართველებისა და ოსების ერთად ცხოვრების, ელემენტარული ფიზიკური არსებობისათვის საჭირო აუცილებლობას. დაარწმუნებდა მათ შერიგების, ურთიერთპატივის, საქმის ერთად კეთების, გადახვეწილი ადამიანების თავიანთ სახლებში დაბრუნების, დანგრეული და გაპარტახებული სოფლებისა და ქალაქების ერთად აშენების აუცილებლობაში და ასეთი ადამიანები მრავლად «მოიპოვებოდა» ერგნეთის ბაზრობაზე. ასეთი მიზნების განსახორციელებლად ცოცხალ ადამიანს ვერაფერი ვერ შეგვლის, ნამდვილად ვერ გასწევს მათ მაგივრობას თანამედროვე, უნიკალური, მილიონებად ღირებული სპეციალური ტექნიკა. მხოლოდ ადამიანებს, მათ ურთიერთობებს შეუძლიათ გაუწიონ ფასდაუდებელი სამსახური კონფლიქტების მოგვარების საქმეს. როგორ, რა ფორმების, მეთოდებისა და საშუალებების გამოყენებით, რა ვითარებაში, როდის და სად? ეს უკვე პროფესიონალების მოსაფიქრებელი და გასაკეთებელი საქმე იყო, რომელსაც უდიდესი ძალისხმევა, შრომა, გამოცდილება,

თავდადება, რისკი და პატრიოტიზმი სჭირდება. სამწუხაროდ, ეს შანსი მაშინ ხელიდან გავუშვით.

მოკლედ მინდა შევეხო სამეგრელოსა და აფხაზეთს შორის განვითარებულ იმ დროის მოვლენებს. აქაც ერგნეთის ანალოგიურად კომერციული ურთიერთობები ქაოტურად დაიწყო და თანდათან მასშტაბური სახე მიიღო თბილის, მანდარინის, ჯართის და სხვა ბიზნესის სახით. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ეს ურთიერთობები ორივე მხარეში მცხოვრებ ბევრი ადამიანისათვის შემოსავლისა და ოჯახის გადარჩენის საშუალებად იქცა. თუმცა, მაშინ ვერც ეს გარემოებები ვერ გამოვიყენეთ კონფლიქტის მოგვარების ინსტრუმენტად.

დასკვნის მაგივრად:

ფაქტურად, ნებით თუ უნებლიედ საფუძველი ეყრებოდა საქართველოსა და გაანდგომილ რეგიონებს შორის ერთიანი ეკონომიკური სივრცის აღდგენას, პოლიტიკურ ნებათა დაახლოებას და ურთიერთხელსაყრელი სამართლებრივი რეჟიმის შემუშავებას, რაც საბოლოო ჯამში კონფლიქტების მოგვარებისთვის «კარგ ამინდს» ქმნიდა.

გაყინული კონფლიქტების გაყინული გაურკვევლობა აფხაზეთთან და ოსეთთან მიმართებაში არ შეიძლება დიდხანს გაგრძელდეს უახლოეს და ახლო თუ არა, გრძელვადიან პერსპექტივაში კომერციული ურთიერთობები აუცილებლად დაიწ-

ყება ამოქმედებას, რაც თანდათან ბიზნეს ურთიერთობებში გადაიზრდება.

ჩვენ ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ იმისთვის, რომ აფხაზეთისთვის და ოსეთისთვის მეორე ფანჯარა გავხსნათ, რომელიც მათ ეკონომიკური განვითარებისა და დაცულობის მეტ პეტსპექტივის განცდას ჩაუსახავს, ვიდრე ჩრდილოეთით გაჭრილი ფანჯარა.

საცხებით შესაძლებელია ყოფილ მეზობლებს შორის კომერციულ ურთიერთობებთან ერთად კვლავ დადგეს დღის წესრიგში, როგორც სარკინიგზო ხაზის აღდგენა სოჭი-სოხუმი-თბილისი-ერევანის მიმართულებით, ისე ნოვოროსისკიდან აფხაზეთის გავლით საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენთან მიერთების მიზნით.

სწორედ ამ დროისთვის უნდა ვიყოთ მზად სამოქმედო პროგრამით. სამოქმედო პროგრამის პოლიტიკა და სტრატეგია მეორე მხარესთან (მხარეებთან) მიმართებაში არ უნდა იყოს არც შეტევითი და არც დაცვითი, არამედ კონსტრუქციული, რაც იმას ნიშნავს, რომ მიზანი უნდა იყოს ურთიერთშორის ნდობის აღდგენა და თანდათანობით სიტუაციის ორივე მხარისათვის მისაღებ და სასარგებლოდ განვითარება.

JEMAL GAKHOKIDZE

POLICY AND RIGHT OF THE CONFLICTS AND BUSINESS RELATIONSSUMMARY

Summary

The conflict and commerce seems to exclude each other, but as the world's history and some cases precedents testify, they connect many mutual conditionalities.

Ergnet market gave a good example, which was the most important and real way to solve the problem between Georgia and Tkhinvali peacefully.

Similar situation was between Samegrelo and Abkhazia.

The commercial Relations, which then will have further business development, would create the best conditions of conflict resolution In the case of correct strategy and Russian supporting.

The special relations have opposed legislation of Georgia, but political inevitability was fact. Struggle between policy and law has finalizes victory of law, and it was real reason that the conflict is unresolved from its beginning to nowadays.